

Naujienu Antroji Dalis

NR. 812

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

J. KLAUSEIKIS

Kauno universiteto "amžini" studentai ir Berkeley "studentiškasis pagrindis"

Universitetas ir rinkiminė kova

BERKELEY, Calif. — Kalifornijos universiteto reikalai iškilo ir dabar jau vykstančioje rinkiminėje agitacijoje. Šiais metais renkamas gubernatorius ir visa eilė kitų žmonių valdžios vietoms. Pirminiai rinkimai bus birželio 7 d. Į Kalifornijos gubernatorius per abi partijas yra 11 kandidatų. Niekada Kalifornijoje jų tiek nebuvę. Kandidatai stengiasi išrasti ko svarbiausių argumentų savo priešui "sumušti". Varžosi demokratai su respublikonais, o tarpusavyje net iki apsibarimų rungiasi demokratai su demokratais, respublikonai su respublikonais, nes iš 11 kandidatų per pirminius rinkimus turi išryškėti tik du pranašiausi — po vieną iš partijos.

Rinkiminėje kampanijoje universiteto vardas jau anksčiau buvo nesykj minimas, bet šiuo metu ir labai dažnai. Kai gegužės pradžios vieno savaitgalio plane teko parašyti Naujienuoms trečią iš eilės straipsnį apie Kalifornijos universitetą, Kalifornijos seimelio antiamerikinės veiklos tyrinėjimo komitetas paskelbė (gegužės 6 d.) savo tyrinėjimų raportą, kuriame universiteto vadovybė kaltinama Berkeley universitetą pavertusi komunistų veiklos dangum; kaltinama, jog Berkeley paplitęs homoseksualizmas ir kit. Susilaikiau ir Naujienuoms nerašiau, laukdamas kaip atsilieps universiteto vadovybė, ypač prezidentas Clark Kerr, kuris senatorių raporte labiausiai ir kaltinamas.

Senatorių raportą rinkiminėje kampanijoje pirmas panaudojo aktorius Ronald Reagan, veikiąs gauti respublikonų partijos nominaciją į gubernatorius. Jis kaltina dabartinį gubernatorių Brown, demokratą, kad tas nesimmas įstatyminės galios universitetą apvalyti. Gubernatorius Brown šiuose rinkimuose siekia demokratų nominacijos trečiam terminui.

George Christopher, buvęs San Francisco burmistras, siekiąs respublikonų partijos nominacijos gubernatoriaus vietai laimėti, irgi kaltina gubernatorių Brown ir šako, jog reikia pakeisti universiteto įstatymą ir regentus teskirti tik 8 metų terminui, o ne 16 metų, kaip dabar tebėra nuo seniau įvesta tvarka.

S. W. Yorty, Los Angeles miesto mēras, norj̄s būti demokratų kandidatų gubernatoriaus vietai, taip pat sakosi geriau tvarkysiąs universitetą, jei būtų gu-

bernatorium išrinktas.

Mokslo įstaiga tapo partinių varžybų arkluku. Gi pati universiteto vadovybė, prezidentas Kerr ir kancleris Heyns, į legislaturōs komisijos raportą atsiliepdami, daugiau kalba dėl komiteto veiklos ir darbo metodų, negu apie metamus kaltinimus. Jie sako, jog antiamerikinės veiklos tyrinėjimo komitetas pats pasielgė neamerikoniškai, nes nekviētē universiteto vadovybės į posėdžius, universiteto prezidento neklausinējo, nedarė nė publikos viešo apklausinėjimo — žinių rinkimo. Nedavė senatoriai universiteto vadovybei pasisakyti, pasiaiškinti, o vienšališkai savo išvadas paskelbė.

Prostitucija, homoseksualizmas — lesbianizmas ir alkoholis seniai žinomi, prieš juos kovojama, kaip su blogybe. Žmonių pažiūros keičiasi. Gal kam keistoka, bet tikra, kad Didžiosios Britanijos parlamento vienuose rūmuose pirmuoju skaitymu jau yra praėjęs įstatymo projektas laisvos valios homoseksualizmą nebelaikąs nusikaltimu. Nevien tik anekdotai sako, jog net vienuoliai iš nuobodumo prasimanydavę lytinių "linksmybių", panašių į dabar legalizavimo siekiantį homoseksualizmą, bet ir bibliniuose šventraščiuose yra pavyzdžių netvarkingą lytinį gyvenimą vedusių žmonių.

Kalifornijos universiteto vadovybė ir profesūra nėra pastebėta skatinusi jaunimą į nedorą elgesį. Ir, kaip universiteto vadovybės išsireikšta, niekas neįrodys Berkeley studentus vartojant daugiau alkoholio, negu kur kitame universiteto mieste. Kaip žinomi universitetai, kaip žinomas alkoholis — visur žinomi ir studentų "alučiai", "initium" arba "finis semestri" vardais vadinami. Ir tai vyksta už universiteto ribų.

Dėl senatorių priekaištų kalbėdama universiteto vadovybė betgi konkrečiai pamatuoto atsakymo nedavė, kodėl nuo ateinančio rudens vėl pasamdytas vokiečių kalbos profesūron Eli Katz, kurs prieš porą metų iš universiteto buvo atleistas, kaip neteisybę pasakęs priešais pasireiškime. Jis buvo nusišepęs, jog priklausęs komunistų partijai. Universiteto vadovybė, atsakydama į legislatorių raportą, nesiaiškina, kaip atsitiko, kad universitetą buvo užplūdę veikėjai nestudentai ir neprofesūros žmonės. O kiek tokių veikėjų yra ir kaip jie gyvena, pažvelgsi-

Francisco Goya, ispanas, 1746—1828
 (Smith College Museum of Art nuos.)

Autoportretas

me apie "studentišką bohēmą", apie "studentiškąjį pagrindį" bei apie "nematomąjį Berkeley bendruomenę" rašydami.

"Amžini" studentai Kaune

Po spaudos draudimo pasireiškusį lietuvių jaunuolių veržlumą mokslan Pasaulinis pirmasis karas sutrugdė. Nepriklausomos Lietuvos mokykloms įsikuriant greta mokyklinio amžiaus vaikų mokėsi ir paaugliai 16—19 metų, karo metu negalėję mokyti. Ir šiandien dar prisimenamas pradžios mokyklos sienų vaizdas — plakatai kviečią stoti savanoriais Lietuvą ginti. Ir net 1923 metais dar iš mūsų mokyklos buvęs ketvirtos skyriaus mokinys išėjo savanoriu Klaipėdos vaduoti.

1922 metais įsteigto Kaune Lietuvos universiteto pirmieji studentai taip pat buvo vyrai ir moterys, kurie dėl karo mokslą buvo nutraukę. Praėjo vienas antras metas, kol nepriklausomybės gimnazijos daugiau abiturientų išleisdavo, naujų studentų universitetan įstodavo.

Lietuvos valstybės aparatui reikėjo raštingų žmonių, tad studentams valstybinio gyvenimo pradžioje nebūdavo sunkumų susirasti darbo. Susidarė tam tikra rūšis studentų — valdininkaujančių ir laisvu laiku studijuojančių. Griežtųjų mokslų fakultetuose (medicinos ir technikos) valdininkų

studentų lyg ir nebūta, nes tuose fakultetuose studentai turėjo nuosekliai mokyti, o ne taip sau kada panorėjo. Humanitarinių mokslų ir ypač teisių — ekonomijos fakultetas buvo liberalūs: kai kurie profesoriai visai nekontroliavo, ar studentas lanko paskaitas ar ne, namų darbų nebūdavo užduodama. Kas turėjo pinigų už mokslą užsimokėti, turėjo gimnazijos diplomą, tas galėjo studentu registruotis ir studentauti metų metus — pažangumo niekas nekontroliavo. Šiuose liberaliuose fakultetuose daugiausia ir buvo studentų uždarbiaujančių. Teisių ir ekonomijos fakultete pradėdant antru kursu ir paskaitys būdavo vakarais, kad iš darbo grįžusieji galėtų jas lankyti.

Daug valdininkų ar kitaip uždarbiaujančių studentų virto amžiniais studentais. Pragyvenimui pinigų turėdami "studentavo", linksmi jaunas dienas leido, o egzaminams pasiruošimą atidėliodavo ateičiai. Iš jų susidarė ir pagrindas vadinamosios studentiškosios bohemos, kuri vakarais ir naktimis užė netoli universiteto buvusiam brolių Urbonų restorane, "Laisvėj" — Laisvės alėjos restorane ir kt. Poetai studentai linksmiausių dainos posmių yra prirašę apie "dėdę" Urboną bei jo valgyklą, kurioj ir alkoholiniai

(Nukelta į 2 psl.)

DELFINAI KALBA LIETUVIŠKAI!

Susipažinkim arčiau su tvano metu
atsiskyrusiais gentainiais

Šelmis. Jis mėgsta gražių moterų kompaniją, kaip galima matyti sekančiame paveiksle.

Rasizmas linka tik paukščiams, sako rasių integracijos šalininkai, ypač tų rasių, kurios visomis priemonėmis tos integracijos siekia. Kodėl paukščiams, o ne žuvioms, kyla klausimas, ir bendrai kaip toli integracija turi siekti?

Toks klausimas kilo paskaičius viename vokiečių žurnale straipsnį "Delphine sprechen English" (Delfinai kalba angliškai) ir naujausią Vokietijos spaudos agentūros (Deutsche Presse-Agentur, dpa) pranešimą iš Vilniaus apie silkų žvejų pažintis ir draugiškus santykius su vienu delfinu šiaurės Jūroje. Kadangi delfinai (porpoises) Floridos vandenyse ir akvariumuose dažnai sutinkami, tad ir lietuviams bent iš matymo pažįstami, šia proga patartina susipažinti daug arčiau ir intymiau.

Delfinas vardu Splash, Marinaland akvariume, Floridoje, ploja "rankomis" sveikindamas į jo vandens baseiną pasimaudyti atvykusią St. Augustine, Florida, 1962 metų grožio karaliaitę Miss Ann Hollingsworth.
(Chicago American nuotrauka)

Delfinas yra vienas komiščiausių ir paslaptiniausių jūrų vandens gyventojų: delfinas vidutiniškai yra iki 8 pėdų ilgumo, 300 svarų sunkumo šiltakraujis žinduolis, galintis plaukti iki 20 mylių per valandą greičiu, turintis 96 sveikus dantis, didelius ir protingus smegenis, patrauklią šypseną ir rodantis žmonėms kiekviena proga ištikimą draugiškumą. Atrodo, kad jis arba kadaise yra gyvenęs sausumoje ir turėjęs žmogaus rankas ir kojas, ir žmogaus protą.

bet pamatęs, kad su žmogum nepakeliui, nuėjo gyventi į vandenį ir prisitaikė, iš kojų pasidarydamas perskeltą uodegą, iš rankų pelėkus (flipperius), arba kaip Gordon Gould straipsnyje "Porpoises are happier than people" išvadžioja, "kadaise neišsivaizduojamai senų priešistorinių gadylių sūtemose, į bangžuvę panašus jūros padaras, vadinamas porpoise, išslydo iš jūros į sausumą, užsigeidęs patirti, kaip atrodo vandeniniam Adamui gyvenimas naujame sausame pasaulyje. Bet jam čia nepatiko. Mes nežinome dėlko nepatiko... Kokia priežastis ir bebūvo, jis vėl pliumpterėjo atgal į akeaną, užsimovė ant savo užsiaugintų rankų porą tumpinių pirštinių, suliedino savo kojas ir išsivystė keletą talentų, kuriais šiandien ne juokais gresia žmogaus rasės išsikovotai pirmenybei visos žemės gyvūnijos tarpe. Viena, kas žmones — tyrinėtojus ir paprastai su delfiniais bet kokių reikalų turėjusiems ar turinčiams, ypač stebina, tai jų — delfinų draugiškumas žmogui, visiškai apverčiant žmonių seną tarimą, jog homo homini lupus est — kad žmogus žmogui yra vilkas. Delfinų atneštoji moralė skelbia, kad delfinas žmogui yra žmogus iki mirties, kaip pabaigoje matysime iš naujausio atsitikimo su silkų žvejais šiaurės jūroje.

Delfinai turi nuosavą kalbą

Ne vien apie stebinantį draugiškumą žmogui, bet ir daug ki-

magnetofono užrašų išskaityta, žmogaus ausiai primena šunio kuksėjimą, jūros šunų arba ruonių lojimą, švilpimą lyg arbatos puodui užvirus, kleksėjimą, lyg čigonės kaštanetais daužant, ir net kai kuriuos žmogaus balso variantus. Nors žmonės visai stengėsi tą kalbą išmokti užrašydami į rekordus ir perleisdami per patefonus, bet iki šiol labai menkai pažangos tėra padarę. Tik viena patyrė, kad delfinai turi nuosavą kalbą, galbūt net pranašesnę už žmonių kalbą, kad jie savo kalbą puikiai supranta, ir išgirdę ją iš gramofono, reaguoja kaip gyvą delfiną girdėdami.

Delfinų "kalbą" ypač rimtai pradėjo studijuoti vienas amerikietis nervų fiziologas arba psichofiziologas Dr. John C. Lilly ir pagaliau garsusis atominis — biofizikas prof. Leo Szilard Chicagos universitete, kurs parašė knygą "Die Stimme del Delphine" (Rowohl leidykla Reunbeke prie Hamburgo, Vokietijoje), kur jis yra sutraukęs delfinų kalbos ir elgsenos studijas, biologams, smegenų tyrinėtojams, gyvulių psichologams, fizikams ir technikams dalyvaujant. Szilardo darbas žymiai paskatino kitus mokslininkus susidomėti tuo nepaprastu reiškiniu, kur pirmą kartą bandoma giliau įžvelgti į šių šilto kraujo ir šiltų širdžių sutvėrimų stebinančiai didelius gabumus, jų protavimą, susikalbėjimą, ir norą mokytis ir jaudinančiai draugiškus jausmus savo tolimų dvikojų giminaičių — homo sapiens — žmonių atžvilgiu.

Žmonės, kurių gyvenimo filosofija remiasi vienas kito išnaudojimu, pirmučiausiai bandė ir delfinus įkinkyti savo naudai, kaip kadaise buvo įkinkę apglušintus juodukus — zombi kavos ir medvilnės plantacijose. Dėlto pirmučiausiai susirūpino delfinus išmokyti žmonių kalbos, jei jau ne kalbėti, tai bent įsakymus suprasti. Svarbiausia buvo (ir tebėra) norima delfinus įkinkyti į žvalgymo ir šnipinėjimo darbą jūrų dugne, ir

jau pagrįstai tikima, jog anksčiau ar vėliau tai pasiseks. Nes po pradinio nusivylimo, įtariant, jog delfinams trūksta inteligencijos, vėliau buvo patirta, kad jiems ne proto ir inteligencijos trūksta, o paprasčiausiai trūksta intereso, susidomėjimo kai kuriais žmonių reikalais. Delfinų kaip ir žmonių susidomėjimą, pasirodo, galima pakelti atlyginimo pakėlimu. Už gardžiai padarytą kepenų pašteto porciją delfinas tuojau atsilygino netikėtai aukštais atsiekimų rekordais. Sako, kad ir sovietai iš delfinų pasimokė, staiga pradėdami pakelti atlyginimus savo kolchozų kumečiams!

"Delphine sprechen Englisch"?

Staigus susidomėjimas delfinų "kalba" atsirado 1955 metais JAV ir nuo 1960 metų Miami, Floridoje, žymiam jūrų gyvūnijos tyrinėtojų Dr. John C. Lilly buvo pavesta vadovauti Laivyno (Navy) įsteigtai ir finansuojamai tyrinėjimų laboratorijai, kurioje buvo pradėti visokiausių eksperimentai su delfiniais.

Dr. Lilly pirma pradėjo delfinus studijuoti Virginijų salose ir prie Miami, Floridos pakraščiuose, savo tyrinėjimams naudodamas mikrofoną ir magnetofoną. Išskirstyti atskiruose vandens baseinuose delfinai, kaip vaikai per anksti paguldėti kečiuose gretimuose kambariuose, palaikė savo tarpe gyviausią kontaktą visokiausiais garsais: žvygavimais, kekenimais, kreksėjimais, švilpavimais ir šnabždėjimais. Jie turi labai plačią garsų skalę ir išduoda ne tik visus garsus, kuriuos žmogaus ausis gali girdėti, bet išduoda ir tokius ultra garsus, kurių bangų virpėjimas žmogaus ausies nebeveikia, taigi žmogui lieka visiškai negirdimas. Jie savo tarpe "kalba" nepaprastai greitai, taip, kad žmogui nėra įmanoma ne tik jų "žodžių" atskirti, bet ir spėti suklausyti. Jie kalba pro tas skylutes kaktos viduryje, visai drebindami tos skylutės kraštus, kaip nelyginant žmogus savo lūpas.

(Nukelta į 5 psl.)

VYRIŠKAS SPORTAS

St. Petersburg Beach akvariume delfinas išsko iš vandens baseino 16 pėdų aukštyn, gražiai pačiūpdamas žmogaus iškeltą žuvelę.

ly nepaprastų delfino savybių skelbė jau žilos senovės išminčiai. Aristotelis bene pirmasis pastebėjo ir parašė, kad delfinai moka savotiškai kalbėti, tai yra turi nuosavą kalbą. Kas ir kada jienis pragrėžė kaktose tas skyles, buvo labai praktiškas planuotojas, nes delfinas pro tą skylutę atlieka gana daug pareigų. Jis pro ją išpučia iš plaučių orą ir įtraukia naujo oro ir pro tą pačią skylutę "kalba", jos kraštus lyg mes savo lūpas visai sučiaupdamas, judindamas ir įvairiausius garsus išgaudamas. Tie garsai, kaip iš

BROLIS LIETUVIS

Šis linksmy plaučių delfinas yra vienas iš pusės tuzino gyvenančių Brookfieldo zoologijos sodo Seven Seas Panoramoje.

(Sunday Tribune 1962 metų nuotrauka)

DELFINAI . . .

(Atkelta iš 4-to psl.)

Kad delfinai, panašiai kaip papūgos, moka imituoti žmonių žodžius ir sakinius, greit patyrė Dr. Lilly, kurs su asistentu įrengdamas prie baseino savo magnetinių užrašų aparatą, asistentui paliepė kažką padaryti, pasakydamas "One, Two, Three!" ir išgirdo spiegiančiu balsu pasityčiojimą: "One, Two, Three!" Kitą kartą pagelbininkas pašaukė daktarą Lilly vakarienės, sakydamas "It's already six o'clock!" Tuojau vienas delfinas "rankomis" supliauskėjęs tokiu pat balsu ir dialektu pasityčiojo, pakartodamas, kad "it's already six o'clock!" Lilly su asistentais turi užkurdavę labai daug "pasikalbėjimų" su delfinai ir tikisi vieną dieną išrasti metodą, kad delfinai žinotų, jog pamėdžioti neužtenka, o reikia pačiam kalbėti. Kad jie tai gali, yra daug pavyzdžių. Pavyzdžiui, Dr. Lilly pradėjo delfinui švilpauti, paragindamas tą patį padaryti, ir delfinas tuojau pradėjo panašiai švilpauti, bet netrukus pradėjo nepriklausomai pats švilpauti ir garso skalę pakėlė tiek aukštai, kad Dr. Lilly ausis jau nebejautė. Tai pastebėjęs delfinas tuojau nužemino toną ir Dr. Lilly vėl pradėjo girdėti.

Plačiau susidomėjus delfiniais, Vienoje, Austrijoje, buvo įsteigtas pirmas savotiškas institutas delfinų "kalbai" studijuoti, ir rezultate Dr. Lilly tvirtai tiki, kad bus galima delfinus įtikinti, jog neužtenka žmonių kalbą vien pamėdžioti, o reikia tą kalbą išmokti ir pačiam kalbėti. Kokią kalbą, aišku, kad Dr. Lilly turėjo galvoje anglų kalbą, nes "Illustrierte" parašė net ilgą studiją, užvardintą "Delfine sprechen Englisch!"

Savo 1961 metais išleistoje

knygoje "Žmogus ir delfinas" (Man and Dolphin) Dr. Lilly užtikrina, kad dar po poros dešimtų metų žmonės su delfiniais galės laisvai kalbėtis, tik dar nežinia, ar delfinai sutiks mokytis žmonių kalbų, ar žmonės turės išmokti delfiniškai.

Stebėtina delfinų sonarinė sistema

Pirmasis savo įspūdžius iš susitikimų su delfiniais vaizdžiai pasakė iš Švencarijos į Floridą atvykęs Dr. Lilly kolega tyrinėtojas profesorius H. Hediger, kurs Miami Oceanariume gavo arčiau susipažinti su vienu delfinu, vardu Flippy:

"Jis glaudėsi prie manęs kiek tik vanduo leido", rašo Dr. Hediger savo atsiminimuose. "Staciai nebuvo galo glostymui ir glamonėjimui... Neapsakomas šio pasakiško jūrų gyvulio pasitikėjimas, perdėtai žmoniškas žvilgnis, ta keista kvėpavimo skylė jo kaktos viduryje, į torpedą panaši jo kūno forma ir spalva, visiškai plyna plastikos formos jo oda ir pagaliau tos keturios imponuojančios viendalai lygiu aštrių dantų eilės į didelį snapą panašiam snukyje padarė į mane giliausią įspūdį. Iki šiol aš apie tokius sutvėrimus teturėjau supratimą tik kaip apie sustingusius, tolimus, nuo gyvo gyvenimo seniai atitrūkusius muziejų sienose pritvirtintus išdžiovintus skeletonus, arba plaukdamas laivu per vandenyną pamatydavau kaip jie ištisais būriais lyg tikros žuvis iš bangų šokinėdavo aukštyn. Bet "Flippy" nebuvo jokia žuvis, ir reikėjo labai abejoti, ar bendrai jį galima vadinti žvėriu ar gyvuliu, kai jis per pusę metro atstu būdamas akimis mirksėdamas į tave iš šalies žiūri. Tiek nauja, tiek svetima, tiek aukščiausiam laipsnyje keistas buvo šis padaras, kad greičiau jį būtų pavadinęs koku nors raganiaus užburtu sutvėrimu, jei ne zoologo įpratimas būti rea-

listu, atsimenant mokslinį delfinų pavadinimą kaip "Tursiops truncatus"...

Delfinai turi dar keletą žmoniems nepasiekiamų ir net neišsivaizduojamų gabumų. Vienas, tai kad norėdamas labai greitai plaukti, delfinas iš karto padaro savo odą rievėta, kas jam nepaprastai palengvina vandeniu "šaute šauti". Kitas yra delfinams pačios gamtos įrengta sonarinė sistema. Tokią ar maždaug panašią sonarinę sistemą turi šikšnosparniai, kurie gali kaip smala juodoj tamsybėje visu greičiu skraidyti, sugauti ore paklydusį uodą ir niekada neatsidaužti į medžius, sienas, stulpus, ištemptas vielas ir t. t.

Delfinų sonarinė sistema yra tobulesnė už visokius elektroninius prietaisus, kokius tik žmonių mokslas yra išradęs. Greitai plaukdamas giliame ar tamsiame vandenyje delfinas išleidžia garso bangas, kurios atsimušdamos į pakeliui pasitaikiusias kliūtis, grįžta delfinui į smegenis ir pasako, kokia kliūtis ir kaip arti yra. Pavyzdžiui, delfinas užrištomis akimis be mažiausio suklivimo po 20 mylių per val. greičiu išplaukia per visokiasias jam užtaisytas kliūtis, aplenkia tinklus, virves, kilpas ir t. t. ir gali mažiausią daiktą atskirti su nepaprastu tikslumu.

Delfinų smegenų didumas ir komplikuočumas jau seniau yra sudominęs anatomijos mokslą. Prieš keletą metų vienas Bazelio zoologas prof. Adolf Portmann išvystė tam tikrą smegenų indeksą, kuriuo vadovaujantis yra galima klasifikuoti bei laipsniuoti gyvulius pagal jų smegenų išsivystymą. Taip, žmogūkių beždžionių indeksas siekia 63, dramblių 150, delfinų veislės nuo 145 iki 195, žmonių iki 214. Taigi žmonių ir delfinų smegenys rodo visų artimiausią giminybę.

Delfinai priklauso vadinamųjų dantinių banginių šeimai. Jie gyvena bandomis (spiečiais) ir iš viso matyti, kad jie savo tarpe puikiai susikalba. Jų socialus instinktas yra labai išsivystęs. Kai patelė pagimdo delfinuką kūdikį (delfinės nėštumo laikas yra dvylika mėnesių), tuojau aplink gimdyvę ir kūdikį susirenka būrys kitų delfinų patelių ir sudaro aplinkui savotišką falangą nuo plėšriųjų žuvų — ryklių apginti. Sykį vykdant povandeninius sprogdinimus, artumoje pasitaikęs delfinas buvo apsvaigintas ir neteko sąmonės. Bėgint prie jo atsiskubino du bičiuliai delfinai, kurie apsvaigusį iškėlė viršum vandens ir tol laikė iškėlę, kol jis atsigavo ir pradėjo kvėpuoti.

Bet štai kas mums žmonėms įdomiausia ir svarbiausia girdėti, tai kad delfinai visokia proga, kur tik tokia proga pasitaiko, tą patį socialumo ir draugiškumo jausmą rodo nelaimėje ar pavojuje atsідūrusiam žmogui, kaip ir savo veislės "tautičiui".

Tikrai, nė su vienu gyvūnu žmogus neturėjo tiek galvosūkio, kaip su delfiniais, kada jį atkreipė savo dėmesį ir pradė-

jo jį tirti. Bet taj nėra nei naujiena, nei mūsų šauniosios galdynės atradimas. Jau Plinijus Jaunesnysis pirmajame šimtymetyje po Kristaus rašė, kaip vienas delfinas susidraugavęs su mažu berniuku jį panešiodavęs ant savo nugaros. Niekas iki dvidešimtam amžiui netikėjo Plinijui, kol prieš keletą metų viena delfinienė Naujojoje Zelandijoje, Opononi miestelio paplūdimyje, buvo tiek susidraugavusi su žmonių vaikais ir tiek visos apylinkės žmonių pamiltai, kad jai mirus viso miestelio gyventojai žmonės išėjo jos palydėti į amžino atilsio vietą, surengdami jai tinkamai iškilmingas laidotuves. Kitas senovės pasakorius Herodotas aprašė apie vieną jauną jūreivį graiką, kurs bijodamas, kad laivo įgula už kažką jo nenužudytų, laivu plaukiant išsoko į jūrą ir jau išsokęs atsiminė, kad nemoka plaukti. Čia prie jo skubiausiai priplaukė draugiškas delfinas ir savo nosim stumdamas ir prilaidydamas jaunuolį gyvą pristatė į krantą. Bet kadangi Herodotas savo pasakas mokėdavo pagrąžinti nepatikimais anekdotais, tad ir jį jo pasaką, kaip j Plinijaus, rimti žmonės nekreipė dėmesio, kol vėl mūsų pačių galdynėje neatsirado panašus gyvas liudininkas. Tūla Mrs. Yvonne M. Bliss iš Stuart, Floridoje, kuri 1960 metais Vakarų Indijoje netoli Grand Bahama salos kranto iškrito iš laivo, visais šventaisiais prisiekė, kad delfinas išgelbėjo jos gyvybę, ne tik pagelbėdamas pasiekti sausumą, bet ir apgindamas nuo praryti tykojusią ryklių — "šarkų".

Kas buvo tie žvejai šiaurės jūroje?

Šiomis dienomis pasaulį apskrido sensacinga žinia, kaip dėkingas delfinas sovietų silkų žvejams atsigerino, vedžiodamas juos šiaurės jūroje nuo vieno silkų spiečiaus prie kito ir tą ištikimo draugiškumo pavyzdį rodė iki pat savo mirties. Žinoma, tokį dalyką sovietai pasiskubino pasisavinti, kaip ir kiekvieną dalyką, kur tik gali savo kumpus pirštus prikišti.

UPI (United Press International) neseniai paskelbė Tasso žinią iš Maskvos, kad sovietų žvejai, žvejojami šiaurės jūroje (šiaurės jūra yra į vakarus nuo Baltijos jūros), tarp Švedijos, Norvegijos, Danijos ir Anglijos salų) buvo į savo tiklą pagavę vieną delfiną, bet pasigailėję jo gyvybės, paleido jį atgal į vandenį. Kaip šiltų vandenų gyvulys delfinas pateko į šiaurės jūrą, jis žvejams nepasakė, bet sovietų žvejams tūkstanteriopai geru už gerą atsilygino, vedžiodamas žvejų laivą iš vietos į vietą ir parodydamas, kur daugiausia yra silkų, taip kad žvejai prigaudė jiems uždėtą silkų kvotą dviem šimtais nuosimčiais.

Bet štai kas toje žinioje įdomiausia ir mums lietuviams svarbiausia. Vakarų Vokietijos žinių agentūra Deutsche Nachrichten Agentur (dna) tą pačią žinią paskelbė plačiau ir anksčiau, panaudodama ne Sovietų

(Nukelta į 6 psl.)

Atsiūsta paminėti

Filatelistų Draugijos biuletenis LIETUVA 1966 metų kovo mėn. Nr. 2(102) — E. Petrauskio redaguotas ir L. Kairio rotatorium atspausdintas didoko formato 14 puslapių žurnaliukas. Pirmame ir 2 psl. yra E. Jasiūno rašyta žymaus Amerikos lietuvio filatelisto a. a. Jono Griniaus biografija; toliau seka J. Grigaliūno "1911 metų perspauzdinti ženklai" — labai įdomi Lietuvos pašto ženklų leidimo ir perspauzdinimo istorija iš audringųjų karo metų; toliau

DELFINAI . . .

(Atkelta iš 5-to psl.)

Rusijos žinių agentūrą Tass, o Lietuvišką Vilniuje leidžiamą laikraštį "Komjaunimo Tiesa", iš kurios, matyti, ir Maskvos Tass bus tą žinių paėmęs, tik, žinoma, nepaminėdamas, kad tai buvo Lietuvos žvejai, kaip kad jie nemini ir tais atvejais, kada lietuviai mokslininkai, menininkai ar sportininkai sovietams aukso medalius laimi.

Patiekiu vokiečių žinių ištais:

Vilnius (dpa) — Apie stebėtiniausius pergyvenimus su vienu delfinu, kurs šiaurės jūroje buvo paklydęs, praneša sovietiniai žvejai. Vilniuje leidžiamoje "Komjaunimo Tiesoje" rašoma, kad žvejai tą jūrų žinduolį buvo netikėtai sugavę ir vėl paleido į laisvę. Po to delfinas ilgesnį laiką plaukiojęs tralerio (žvejų laivo) priešakyje, paskui pradėjęs laivą supli ir iš vandens šokinėti. Laivo vairininkas — kaip vienas žvejas šį nuotyki nupasakojo — įjungė echolotą (echo sounder). Aparatas parodė didelį silkių spiečių arti esant. Per visą žvejybos metą delfinas kasdien lankėsi prie laivo ir panašiai nurodinėjo kitus silkių spiečius. Prisižvejoje teigubą silkių kiekį, žvejai išplaukė namo. Kai po mėnesio laiko jie vėl į tą pačią vietą grįžo, čia jie vėl susitiko savo delfiną. Bendrai keturis kartus šie žvejai buvo į tą vietą atplaukę ir kiekvieną kartą delfinas jiems padėjo žvejoti. Bet penktąjį kartą atplaukus, delfinas visą dieną vėliau nepasirodė. Kai jis išnėrė iš vandens, buvo matyti, kad yra sužeistas. Dar kartą jis navedė tralerį į silkių spiečius ir pats dingo, praneša šis lietuvių laikraštis".

Kaip žinome, okupuotos Lietuvos žvejai sovietų rusams silkes žvejoja šiaurės jūroje ir visame Atlante.

Matyti, delfinas patekęs į žvejų tinklą ir išgirdęs žvejus kalbant, kažkokiu atavistiniu instinktu pajuto, kad tai yra jam artimi žmonės ir savo kalba ir būdu, nes tikras sovietas syki delfiną sugavęs tikrai būtų į katilą įsivertęs. Delfinui nesvarbu buvo, kad maskoliai lietuvius žvejus juoda, rudai ar raudonai buvo nudažę ir sovietais pavadinę. Iš tų žvejų širdžių jis suprato, kad tai brolių lietuvių esama, ir dėl to toks toki pažino.

J. Pr.

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MAY 28, 1966

seka pačios draugijos organizaciniai reikalai.

Be to, du straipsneliai — Vytauto Rimkaus "Lietuva tebėra okupuota" ir Ed. Jasiūno "Lietuvos antspaudų klausimu" kreipia lietuvių visuomenės dėmesį į dar vieną flagrantiską Lietuvos rusinimo reiškinį, tai Lietuvos laiškamis vartojamus rusiškus pašto ženklus ir, pusiau rusiškus net vietos pašto įstaigų pavadinimus, kaip pav. "КАУНАС — СССР", kas reiškia "Kaunas — SSSR". Be to kreipiama dėmesys į labai primityvius bauriai surusintus, gremėzdiškus laikų vokus su rusiškais užrašais. Rimkus rašo:

"Kaip nemokšoms puslaukiams brukami vartoti vokai su burbiokiškais užrašais: "KYDA" (reiškia, kur; ten reikia įrašyti valstybę, miestą, gatvę, numerį); žemiau kacapiškas užrašas: "KOMY" — (reiškia: kam, ten reikia įrašyti gavėjo vardą, pavardę. Dar žemiau, po storos linijos turi būti įrašytas siuntėjas, ten vėl viskas tik rusiškai. Tokie vokai verčiami vartoti iš Lietuvos siunčiant laiškus į užsienį. Vadinas, okupantai nei kiek nesivaržo visam pasauliui sakyti, kad jie yra absoliutūs Lietuvos okupantai" . . .

Apie dviem atvejais buvusį Lietuvos Filatelistų draugijos pirmininką Joną Grinių E. Jasiūnas rašo:

"Gal nebuvo nei vienos parodos, kurioje jis neišstatytų savo pašto ženklų rinkinių. Mylėdamas savo tėvų žemę Lietuvą nemažiau už kitus, jis ir rinko beveik išimtinai tik Lietuvos, o ypač Klaipėdos krašto pašto ženklus, ir turėjo surinkęs puikiausius specializuotus rinkinius. Filatelinėje srityje Jonas buvo labai pažengęs, turėjo sukaupęs daug žinių, ir kitų draugų narių bei sveiktinčių rinkėjų buvo laikomas žinovu, autoritetu".

Didžiosios Lietuvos didžioji giria

Apie buvusios Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės didžiausią girią (dykrą) Belovieža, kur mėgdavo medžioti karaliai, Čieagos lenkų laikraštis turi tokią trumpą informaciją. Miestelis Belovieža pasiliko "liaudies Lenkijos" ribose, dėlto eilinis lenkas mano, kad visa didžioji giria jai priklauso. Tikrumoje gi, žymioji girios dalis pasiliko kitapus kordono ir priklauso Minske sėdintiems sovietų satripėliams. Ekskursijų palydovai aiškina, kad rytinė šios girios (dykros) pusė turi 750 ketvirtinių kilometrų. Žvėrių skaičiuojama sekančiai: 80 stumbrų, 1,400 briedžių, 800 elnių, 40 rasių. Seniausioji pušis turi 350 metų, o ąžuolas daugiau kaip 700 metų. Retenybės, liekanos, trofėjos ir t. t. laikomi mažame muziejuje Lietuvių Kamenece, tai yra miestelis pusiauokelyje tarp Beloviežos ir Lietuvių Brastos (paskutiniu metu lenkai numetė žodį Litewsk, paliko vien tik Brzesc)...

Edgar Degas, prancūzas, 1834—1917

Portretas

(Smith College Museum of Art nuos.)

PRADEDA . . .

(Atkelta iš 3 psl.)

statyta, kad juodyjų žmonių tarpe pasitaiko dvigubai daugiau nusikaltimų, negu jų yra baltųjų žmonių tarpe.

Suprantama, kad žmonių nusikaltimams yra didelė daugybė priežasčių. Jos yra žinomos, studijuojamos ir tiriamos. Tačiau labai didelis tyrinėtojų skaičius pripažįsta, kad tokiam dideliame nebaltųjų žmonių nusikaltimų skaičiui yra viena pagrindinė priežastis: neturėjimas tėvo iš pat mažens. Pripažįstama, kad motina nepajėgia atlikti tėvo pareigos, tėvo įtakos vaiko auklėjime. Juo mažiau motina gali atlikti dvi funkcijas: savo, kaip motinos, ir dar tėvo. Iš čia jaunumečių nusizengimai ir nusikaltimai. Taip pat nustatyta, kad 30% liūšnyuose augančių pavainikių profilis pajėgumas (angliškai vadinamas I. Q., atseit — intelligence quotient) yra žymiai menkesnis negu normalus.

Aukščiau suminėtus skaičius ir samprotavimus patvirtina ir kitų kraštų statistika. Būtent, tų kraštų, kur tėvas ilgą laiką praleidžia plaukiodamas jūroje — toli nuo savo šeimos ir vaikų. Pavyzdžiui, Norvegija, Anglija

ir kiti panašios padėties kraštai.

Pagrindinis klausimas: kodėl tie tėvai neveda savo pavainikių vaikų motinų? Neretai veda kitas, o ne tas, kurios jiems pagimdė pavainikius. Iki šiol dažniausiai buvo kaltinamas nevedęs tėvas, kad jis atsisako kurti legalią šeimą su jo nelegalia žmona — pavainikio motina, kad jis yra tik seksualinių progų išnaudotojas ir seksualiniai nelabai padorus.

Nurodoma, kad nėra pakankamai statistinių duomenų, kurie čia minėtus samprotavimus galėtų 100% patvirtinti arba paneigti. Nemažai yra faktų, kurie ne tėvo, bet neištekėjusios motinos pastangomis atsiranda pavainikiai. Jeigu medicina randa čia patologinių reiškinį, tai jų esama ir pas nevedusius tėvus ir motinas. Pasirodo, kad čia niekas patologijos "monopolio" neturi. Gi dėl "seksualinių progų" išnaudojimo, tai negalima paneigti fakto, kad dažnai pavainikiai atsiranda po keleto metų ilgos ir nuoširdios meilės iš abiejų pusių. Tik kai mylimoji pastoja ar jau pagimdo, tai numylėtas pasitraukia — pabėga. Kodėl? Ar galėtų būti kitaip? Apie tai kitą kartą.

Kazys Sruoga, Ph. D.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

rys - lenk. } tūsis
rys - rus }

Šio pavasario Naujienu piknike

laukiam svečių iš
tolimų šalių

Pamenate, kas Naujienu kalendoriuje parašyta?

Parašyta, kad 1966 metų birželio 12 dieną, sekmadienį, bus Naujienu pavasarinis piknikas.

Naujienuose jau gauta pilnų ir pusiau pasižadėjimų iš trijų svarbių vietų: Rockfordo, Floridos ir Kalifornijos.

Nenuilstamas Naujienu bendradarbis ir didelis draugas Zvalgas iš Rockfordo jau rašė, kad jo žmonės ir šį pavasarį, kaip kiekvieną pavasarį, atvažiuoja pilnu autobusu, dėl to ir tuos pačius stalus užsisakė, kuriuos pernai ir užpernai turėjo.

Floridos Onutė rašė, kad jie ten iš Tampos ir švento Petro miesto kažką irgi planuoja. Kas gi nežino karštus pietiečių temperamentus. Sugalvoja ir padaro. Tad galime tikėtis piknike lietuviškų raudonodžių, kuriuos saulutė per metų metus pavertė tikrais seminolais, taigi lietuviškais indėnais!

Tas pats su kaliforniečiais, kurių spalva tokia pat pietietiskai ruda, nes tos pačios saulutės kaitinama. Aną vakarą skambino Adelė, — kas ją nepažįsta, tą buvusią gyvą - gabią ir gražią čikagietę dainininkę ir vaidintoją? Sakė, kad ir Los Angelyje kai kas sparnus pradeda džiovinti skridimui į jų vadinamą "šiaurę", Chicagą!

Būtų malonu, kad laiku atsilieptų ir kitų miestų naujieniečiai: tada bus galima iš anksto Naujienuose paskelbti, ir žmonės iš anksto žinos, ko piknike ieškoti ir ką susitikti. *J. Pr.*

NAUJOS PARODOS

Chicagos Meno Institute vyksta dvi naujos parodos: Morton salėje "Art of Living" ir Gunsaulus salėje — René Magritte dailės paroda, kuri pasibaigs liepos mėn. 3 d.

Beautiful gift and fund raising idea, Attention all church groups, clubs, organizations.

SIMULATED CULTURA PEARLS

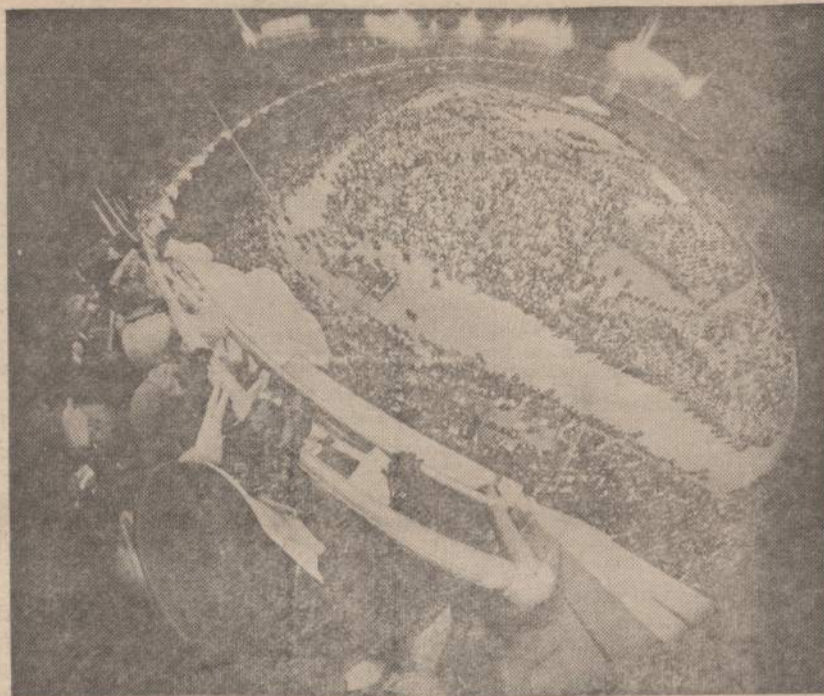
that look so real that they defy detection unless examined carefully. Their luster, size and color are usually found only in the most expensive costume jewelry. Necklace a graceful 16" long with clip-on earrings to match. Write for price list quantity orders for fund raising.

\$3.98 Postage prepaid

Georgia residents include 3% sales tax

BROWN'S IMPORT & EXPORT

1002 Holden Street, Dept. L.
Augusta, Georgia 30904

Kasdien vis labiau plinta "žuvies akies" žiūronai. Tai per tuos žiūronus atrodo popiežiaus Pauliaus įvažiavimas į Yankees Stadijumą. Viena smalsi vienuolė, norėdama aiškiau pamatyti popiežių, atsinešė savo žiūronus, mašinoms paveikslą priešakyje.

Sekmadienį, birželio 12 dieną, BUČO SODE

WILLOW SPRINGS, ILLINOIS

IVYKS PAVASARINIS

NAUJIENU PIKNIKAS

BUS ĮDOMI PROGRAMA, GERA MUZIKA ŠOKIAMS, SKANUS MAISTAS IR LABAI GERI GERIMAI. VISĄ LAIKĄ GYVAS IR GARSUS ORKESTRAS GROS POLKAS, VALSUS IR PAČIUS MODERNIŠKIAUSIUS ŠOKIUS JAUNIEMS IR VYRESNIEMS. BIRŽELIO 12 D. VISI KVIEČIAMI Į NAUJIENU PIKNIKĄ.